

PDFlib PLOP: PDF Linearization, Optimization, Privacy

**Page inserted by evaluation version
www.pdflib.com – sales@pdflib.com**

Nikolai ja Aleksandra Rimmi mälestuseks

Su troskavankrih Jakapäävä üüse

Mi kodo sõidi Truba kirmasõst

Mi mõnikõrd ka jaaniusssi löüse

Ja seto laulu lauli süämest

Sa meele ollit noorõpõlvõ sõbõr

Ja abikaasa naabri neiolõ

Mi elli üteh Üle-Pelska nulguh

Ja kokko käve külä simmanil

Vai lihavõõtõ üüsidõ mi saisi

Taeluva kivikerikoh

Läts müüdä pulmapäiv

Ja tõõnõ ilmasõda

Ku kasvi kannahustõ karavan

Tu illos aig jäi õnnõ mälehtädä

Tull õgalütel kävvü uma rada

Mis elosaatus ette määränü

No kalm om katnu kinni sino silmä

Ja poolõlõ jäi pallõ elotõid

Mi toetsõ viil mängi seto pulmah

Mia paaspäävä filmä naanu meid

Sust maaha jäie kuulsa mehe kodo

Ja rikka Rimmitalo puja poig

Ehk timä kõrd, ku kuukmah pulma kägo

Su kaotõdu truuskakepi lõüd

Sai naabriniost laulusõbra suurõ

Mi kodonulga helühällü pääl

Ku Setomaa meist ütskõrd maha jääs

Õt tulõvadsõ põlvõ sedä tiidvä

Õt olõmah oll sääne Setomaa

Ehk ajaloost mi latsõlatsõ lõüdvä

Viil umal rahval olnu kodomaa

Ju närvehtümmä nakasõ nõ lilli

Mia leelotiipääl meele kingidü

No naabriniost jumalagajätteh

Mi silmäviiga neid viil kastami

Helbi kuur

500 kruuni karmanihe!

Preemia kuu kõgõ parebalõ kirä autorilõ.

Kirotagõ' umast latsõpõlvõst, kodoküläst, mäntsestki' huvtavast inõmisõst vai elolitsõst juhtumisõst. Ja kirätükk võisi' õks olla' Setomaaga' seot ja viil parep ku' seto keeleh. Toimõtus mass raha toolõ kiräle, koh om man kirotaja täüsniimi, isikukood ja pangaarvõ nummõr.

Aprillikuu preemia lätt Helbi kuurle Nikolai ja Aleksandra Rimmi mälestuslaulu iist.

Kiri Kiroda:

Setomaa ajaleht

Laossina küla, 64308 PÕLVAMAA

vai igor.taro@setomaa.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä

Kerge elu

Olen 80 aastat vana juba ja tahan kirjutada natuke oma eluloost, aga seto keeles on raske kirjutada, nii et kirjutan eesti keeles, nagu oskan. Olen Maria Tammisto ning elan praegu Mikitamäe vallas Kahkva külas.

Sündinud ja kasvanud olen Värska vallas Nedsaja külas. Olin seitsmeaastane, kui mind pandi juba karja ja õpetati tööd tegema. Kasvasin vanemaks ja läksin Matsuri kooli. Kooliharidust ei saanud rohkem kui kaks klassi. Hea seegi, et kirjutada ja lugeda oskan, sest sõda tuli peale ja kool jäi pooleli.

Sõda peksis kodukese puuruks ja läksime õdede-vennadega mööda laia ilma tööd otsima, et süüagi saada. Nii teenisin mitmeid aastaid ja pärast sain Kahkvasse mehele, kus elasin palju aastaid.

Vanamees suri. Mis teha — elu oli vaene ja ei osanud kuskilt peale hakata. Pidin teise mehe võtma. See mees on praegu Rääsolaanest pärit Tammisto Art.

Elamine oli lagunemisel ja hakkasime kahekesi remontima, et saaks surmani ära elada.

Pere kasvas suures, oli kaheksa last ja mure hakkas murdma. Kõik kasvasid terve- na ja käisid Mikitamäe koolis. Kui saatsin viis last kooli, siis läksid nad jala viis kilomeetrit. Mis nüüd viga, kui buss sõi-

dab tare lävele. Elu oli hale.

Oigas inimesed, et kuna need oiged otsa saavad ja mured mujale lähevad. Nüüd on kõik lapsed suured ja töötavad ja käivad meid üle ukse vaatamas.

Olen noorest põlvest elanud Petseri taga õe juures, kus oli palju külasid ja rahvast. See oli Pulatnova küla, aga nüüd pole seal enam talusid ega inimesi. Ja inimene otsib inimese jälgi taga. Nüüd on ka vanadel kerge elu — riik toetab rahaga ja paremat elu polegi tahta.

Mis on sul suurest murest kasu

Mis kasu annab kurvastus

Lähed vanaks mure läbi

Ei lõpe sinu viletsus

Hing ei teadnud, meel ei mõistnud

Et see elu paraneb

Kui kord kodust läksin Ma kurvalt kaugele

Olen elust väsind

Maailmas rännates

Aga ära ilmas valu kaeba

Ära nuta pisarais

Maria Tammisto,
Kahkva küla

Peavanema sõnum

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajal toimunud Seto Kongresside peateemaks on olnud Setomaa terviklikkus Tartu Rahu piirides. Käesoleval hetkel on ajalooline Setomaa kistud piiriga kaheks. Üks osa jääb Eesti Vabariigi haldusalasse, teine jääb Vene Föderatsiooni haldusalasse.

Eesti Vabariik on käivitunud ja toetanud mitmeid programme, et elu Setomaal oleks elamisväärne. See toetus on olnud suur ja kindlasti aidanud nii Setomaa valdadel, ettevõtetal ja seto organisatsioonidel paremini toime tulla.

Mida aga need programmid pole suutnud korvata on meie igatsust ja muret piiri taha jäävate isakodude, oma maa, metsa, kodukülade, kalmude, sugulaste ja sellega kaasneva suhtes. Programmidega on mingil määral leevendatud valu ja kaotust, mis kaasnes sünnikodust lahkumisega või piiri taha jäämisega.

Seto Kongressid on järjepidevalt teada andnud, et Seto Kongress ei ole nõus taganemisega Tartu Rahu piiridest ja kutsunud Riigikogu denonsseerima uut piirilepet. Seega on see ka SK Vanemate Kogu ja SKVK pea-

Petseri õpilased Jõgevamaal

Jürikuu keskel korraldasime Petseri 2. Keskkooliga ekskursiooni Palamusele, Elistveresse ja Alatskivile.

Tootsi-, Teele-, Arno- ja Tõnnissoniaegne koolimaja võttis meid lahkesti vastu. 5. jaanuarist 1987 avatud muuseum tutvustab 19. sajandi lõpu kihelkonnakooli elu läbi Oskar Lutsu «Kevade».

Tolleaegne klassituba kantsli, tahvli, Euroopa kaardi, keisri pildi ja pikkade pinkidega mahutas sajandi eest kogu koolipere. Klassi nurgas seisab haruldane oreel, mille on meisterdanud üks esimesi eesti pilimeistreid C. G. Thal.

Muuseumi sekretär Viive Haagen ja giid Janek Värblas selgitasid sajanditaguse koolielu üksikasju ja vastasid huvitavaid ka õpilaste küsimustele. Muuseumis töötab seitse inimest. Koolimuuseum on ühtlasi ka maakonna keskmuseum, kogudes koolieluga seotud haruldasi ajaloolisi esemeid.

Momendil on muuseumis väljas ka Mustvee koduloomuuseumi näitus. Näha saab maale, pilte, esemeid.

Peale maitsva lõunasöögi baaris «Aul» läksime imetlema Elistvere loomapargis elavaid euroopa piisoneid, rebaseid, kabehirvi, kährikkoeri, oravaid, nugiseid ja metssigu. Külastajate lemmik on ka karu Karoliina.

2001. aastal valmis Riigimetsa Majanduse Keskuse ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusel niimetatud linnutee koos vaateplatvormiga.

Seal sai tutvuda mitmete looduslike looma- ja linnuliikide elupaikadega. Elistvere järvel on kevadise ja sügise rände ajal näha palju linnuliike. Kevaditi on võimalik jälgida Elistvere järve kalaliikide tegevusi. Niinimetatud linnutee ääres on info-tahvlid, mis tutvustavad looduslikke taimeliike.

Päeva lõpus oli meil Juhan Liivi kirjandusmuuseumis võimalus jälgida videofilmi, kus parimad etlejad esitasid klassikute luulet. Muuseumi töötaja Margit Kilter andis kirjaniku ja luuletaja Juhan Liivi elust huvitava ülevaate.

Täname Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi, kes kandis taas õppekursiooni kulud.

Välly Tamm,
Petseri 2. Keskkooli eesti keele
õpetaja

Illar Laanetu
SKVK peavanem

JÄR' EJUTT

Killukesi kolhoosielust 2/2

Roosimäe Senni

Algus 7. aprillil
Setomaa lehes nr.5

Linaseeme ja vili tuli ma-
sindada rehepeksu masi-
naga, kas põllul või kün-
nides, kuhu vilja kokku vedasime. Tööd tegime kui isiklikul põllul.

Vili niideti hobuniidukiga, kus naised taga vihku keerasid. Hobustega niideti ka ristitik maha. Vahest ka traktoriga. Traktoreid õieti ei olnud, ainult mõne peremehe käest võetud. Hoburehaga riisusime küll kokku, aga rõuku panek oli jälle rohkem naiste töö, vahest juhtus ka paar meest abiks olema.

Mehed valmistasid rõugu redeleid, või kärpi. Rõukusid sai tohutult palju. Kui rõugus kuivanud, algas küünidesse vedu. Jälle hobustega ja naised.

Kui heinad ja õled said varju alla, väljas ei vedelenud midagi. Kõik olid ju meie oma antud loomad. Oli hingest tahtmine toita neid nii, nagu oma koduski. Aga loodusliku heina niitsime käsitsi vikatiga. Olime nagu haned reas. Mina olin vikati tsaga- ja ja teritaja. See töö oli juba kodus õpitaud lapsena. Osa ju ei olnud. Riisumine käis käsitsi rehadega. Heinakuhjasid sai niitudele väga palju. Pärast võttis brigadir vastu ja mõõtis ära.

Omale tohtisime heina ainult niipalju teha, kui lehmatais — 1,5-2 tonni. Kui hein oli koju toodud, mõõdeti küünis jälle ära. Rohkem olla ei tohtinud, muidu võeti käest. Mingisugust varastamist toona kuskil pool ei olnud, kõik käis ausalt.

Meie olime Eesti-aegsed inimesed. Eesti ajal vargust ei olnud ja meie ka kolhoosi algaastatel ei võtnud keegi midagi. Kui vahest korvi põhja keedus kartuleid jäi, ei tohtinud ka neid.

Kord oli kõva, ehkki ametimehi oli vähe. Agronoom Seeba Heldur tuli üks toime kogu kolhoosiga. Oli tulbi ja hea agronoom, kõiges oli kord.

Nood on Võhandu sovhoosi kontoris tea kui palju

ametnikke. Ei jõua kahe käe sõrmedelgi üles lugeda. Aga tol korral kolhoosi ajal oli üks arveametnik, üks sekretär, üks põllubrigadir, üks agronoom, üks esimees ja aseesimees. Siis oligi kõik. Töö tehtud ja korras.

Kartuleid võeti hobumasinaga. Ka traktoriga, kui juhtus olema mõne talumehe käest traktor võetud. Rahvast oli kartuleid korjamas palju. Madalamatel kohtadel võeti käsitsi. Isegi niideti käsitsi, kus madalad kohad, kuhu masin peale ei saanud.

Sõnnik veeti enamuses talvel kompostihunnikutesse, kus kevadeks või suveks rukkiga alla laiati veeti ja laotati. Oli hästi ära haudunud, sest hunnik tambiti kõvasti jalgadega kinni. Vedu käis jälle hobustega käsitsi. Tööliised olid naised.

Ehkki andsime oma metsad kolhoosile, puid meile ei antud. Raiusime hagu metsa- ja sooääri pidi. Ka kraavi äärtel. Seegi käis kõik loa- ja hagu raiusime mitusada kubu. Kupp raiusime kodus. Hagu tuli hobusega pikalt koju vedada.

Vaat nii see elu kolhoosis on elatud. Mõõdunud kui muinasjutus. Hirm oli kõige ees ning rahval eriti küüditamise pärast. Suumulk pidi ikka kinni olema. Oli lolle, kes sõnapealt võisid Siberisse saata.

Hiljem sain mõned korrad oma aedvilja Leningradist ära turustada. Seal sain osta toidukraami — leiba ja ka raha, millega perega edasi elada. Läksime lahtise autoga. Istusime kurgitunnide otsas masina peal, isegi katet meil peakohal polnud. Olin vahel külmast kange.

Ja kuidas turul koha saamine ja tunnide tõstmine käis — kõik olid ju naised. Turul olid küll mehed, kes abi pakkusid, kuid puudus raha, et abilisi võtta. Isegi tuli auto eest raha maksta. Sinna see tervis ongi läinud. Nüüd ela ja rõgise. Kui lastele proovid veel mõne sõna minevikust paotada, saad vastu: mis sa kiidad ennast — aeg oli niisugune, ega sa ükski ja ole vait.

1987. aastal